

EESTIMAA LOODUSE FOND

Keskkonnaministeerium
keskkonnaministeerium@envir.ee

18.02.2020 nr 33

Ettepanek objekti looduskaitse alla võtmiseks

Käesolevaga esitame vastavalt looduskaitseaduse §8-le ettepaneku objekti kaitse alla võtmiseks ning ettepaneku põhjendused.

Objekti kirjeldus: Kurgja looduskaitseala, mis hõlmab vananenud kaitsekorraga Kurgja-Linnutaja maastikukaitseala, piirkonnas esinevad kaitsealuste liikide leiukohad, Loodusdirektiivi I lisa elupaigatüübiks kvalifitseeruvad alad, vääriselupaigad ja nende vahele jäävad olulisse Vahe-Eesti metsamaastikke ühendavasse rohekoridori kuuluvad metsad.

Kaitse alla võtmise põhjendus:

Kaitseala laiendusettepaneku alal on inventeeritud Loodusdirektiivi I lisa esmatähtsad elupaigatüübid *9010 (vanad loodusmetsad) ja *91D0 (siirdesoo- ja rabametsad) ja *9080 (soostuvad ja soo-lehtmetsad), samuti elupaigatüübid 9050 (rohunditerikkad kuusikud), ning 7140 (siirde- ja õõtsiksood). Alal on inventeeritud 4 metsa vääriselupaika pindalaga üle 60 hektari, kus on leitud järgmised liigid (inventeerija Aivar Hallang): roomav soomik, harilik säbrik, valkjas tähnsamblik, kühmsamblik, eenduv kuusetaelik ja harilik kariksammal, kännukatik, sulgjas õhik, laiahõlmaline rikardia, vilt-tardnahkis.

Moodustatava kaitseala koosseisu jääb ligikaudu 348 hektarit metsa, millest suur osa on kõrge puhkemajandusliku ja maastikulise väärtusega. Kaitse alla võetavast alast 79 hektarit on ülikõrge kaitseväärtusega põlismets, mis moodustab 23 % kaitseala metsamaast. Statistilise metsainventuuri järgi on loodusmetsade, mille laiema käsitluse alla põlismetsad kuuluvad, osakaal Eestis langenud 2 protsendini kogu metsamaast. Loodusdirektiivi I lisas nimetatud metsaelupaigaks kvalifitseeruvaks on 2017. aastal inventeeritud 129 hektarit. Eestis moodustavad loodusdirektiivi I lisa metsaelupaigad 11,9% metsamaast (SMI 2017). Kaitsealal asub elujõuline metsise mänguasurkond, viimastel seireloendustel on loendatud 4 kukke, asurkond on kasvav ja mitmete tuvastatud edukate pesitsuste põhjal elujõuline. Tegu on väga olulise metsise mänguasurkonnaga, mis aitab tagada Kõrvemaa-Kõnnumaa ja Soomaa-Kikepera asurkonna tuumalade sidususe ja lindude vahetuse. Moodustaval kaitsealal on loodusväärtuste kontsentratsioon suur ja tegu on kultuurilooliste ja maastikuliste väärtuste kõrval väga esindusliku kõrge looduskaitsealase väärtusega metsaalaga ja seda ka rahvusvaheliselt. Metsade esindusliku ja hea seisundi põhjal on ekspertide poolt ala hinnatud Natura alaks sobivaks ja juba EL-iga liitumisel kantud nn Natura varialade nimekirja (Kurgja ja Sambliku varialad).

SA EESTIMAA LOODUSE FOND

Staadioni 67, Tartu 51008 +372 742 8443 elf@elfond.ee www.elfond.ee
Reg nr 90001457 EE282200221005100292 (Swedbank)

Kurgja looduskaitseala moodustamine on vajalik ohustatud ja haruldaste liikide ja elupaigatüüpide, piirkonnas tüüpiliste ja ajalooliselt laialt levinud ning tänaseks praktiliselt hävinud kuulsate võimsate Vändra metsade kaitseks. Kaitseala tagab kõrge ajaloolise-kultuurilise ja esteetilise väärtusega piirkonna tõhusa kaitse, samuti pakub häid võimalusi piirkonnas pikalt toiminud mahemajanduse uurimiseks. Arvestades ala rahvusvaheliselt määratletud loodusväärtuste (loodusdirektiivi I lisa elupaigatüübid, linnudirektiivi I lisa liigid) esinduslikkust ja ulatust, aitab kaitseala arvestatavalt tagada rahvusvahelise kohustuse täitmist ja väärib Natura ala staatust. Seega on alal esindatud kõik looduskaitseaduses nimetatud kaitse alla võtmise eeldused. Alal esinevate loodusväärtuste suur kontsentratsioon ja esinduslikkus aitavad suhteliselt väikese kaitseala moodustamisega väga oluliselt panustada looduskaitse eesmärkide saavutamisse, samas tagada puhkeväärtusliku ala säilimise. Alternatiivsed kaitsevõimalused (vääriselupaigad, püsielupaik jne) ei arvesta ala kõikide väärtustega ja ei taga nende säilimist, mistõttu Kurgja looduskaitseala moodustamine on sellisel alal ja ulatuses otstarbekas.

Ettepanek hõlmab II kategooria kaitsealuste linnuliikide metsise (*Tetrao Urogallus*) ja laanerähni (*Picoides tridactylus*) elupaiku, kes on ühtlasi Linnudirektiivi I lisa loetletud liigid. Alal on III kaitsekategooria liikide väike-kärbsenäpi (*Ficedula parva*), laanepüü (*Bonasa bonasia*), värbkaku (*Glaucidium passerinum*) ja mustrahni (*Dendrocopus martius*) elupaigad, kes on samuti Linnudirektiivi I lisa loetletud liigid. Nii metsis, laanepüü kui väike-kärbsenäpp on Eestis kahaneva arvukusega metsalinnud (Leivits 2019). Punases nimestikus on metsis hinnatud ohualtiks liigiks.

Alal kasvab II kategooria kaitsealune liik kõdu koralljuur (*Corallorhiza trifida*) ning III kategooria kaitsealused liigid kuradi-sõrmkäpp (*Dactyloriza maculata*), roomav öövilge (*Goodyera repens*), lodukannike (*Viola uliginosa*), harilik ungrukold (*Huperzia selago*), karukold (*Lycopodium clavatum*) ja sulgjas õhik (*Neckera pennata*). Kõdu-koralljuur on punase nimestiku järgi ohustatud liik, ohulähedased liigid on karukold, harilik ungrukold, kuradi-sõrmkäpp ning lodukannike.

Kaitseala laiendusele jääv Vahe-Eesti metsavööndi tänaseni säilinud mets ühendab maastikuliselt Soomaa massiivid teisel pool Pärnu jõge paiknevate nn Vändra metsadega ja toimib piirkonnas olulise rohekoridorina. Metsi majandades tuleb alal välistada uuendusraied, et säiliks sealne terviklik metsamassiiv, mis tagab ümbritsevatel kaitsealadel elutsevatele liikidele sobivad elu- ja rändetingimused (Palo 2020).

Kaitse alla võtmise eesmärk (lisaks olemasoleva kaitseala maastikukaitselisele ja kultuuriloolistele eesmärkidele):

Haruldaste ja ohustatud liikide kaitse;

Loodusdirektiivi I lisa elupaigatüüpide kaitse ja loodusmetsadele iseloomuliku elustiku kaitse; Suurendada metsamaastiku sidusust erinevate kaitsealade vahel Vahe-Eesti metsavööndis.

Pindala: 401,4 ha

Asukoht: Kurgja ja Salmiku küla, Põhja-Pärnumaa vald, Pärnu maakond

Kaitseks kavandatavad piirangud:

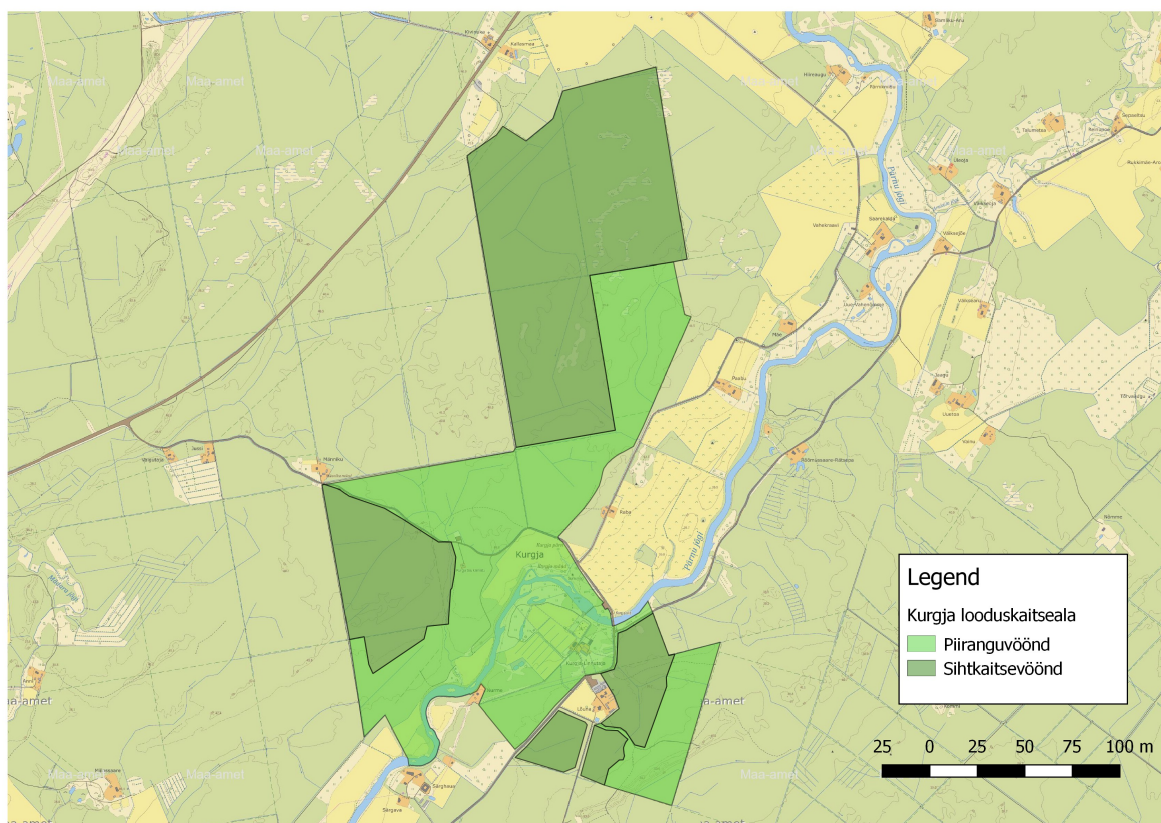
Kaitseala on vajalik tsoneerida sihtkaitsevööndina ja piiranguvööndina (täpsed piirid on toodud lisa 1. mapinfo kaardikihtina). Sihtkaitsevööndis on vajalik looduskaitseaduse § 30 kirjeldatud kaitsekord, § 30 lõige 4 toodud tegevustest on vajalik lubada veerežiimi taastamine ja marjade, seente ja muude metsa kõrvalsaaduste varumine. Piiranguvööndis on vajalik looduskaitseaduse § 31 kirjeldatud kaitsekord. Kaitse-eeskirjaga saab lubada kaitseala tarbeks ehitiste ja ajutiste ehitiste püstitamist; kalapüüki; sõidukiga,

maastikusõidukiga või ujuvvahendiga sõitmist teedel ja väljaspool teid liinirajatiste hooldamiseks vajalikeks töödeks ja maatulundusmaal metsamajandustöödeks või põllumajandustöödeks; telkimist, lõkketegemist ja rahvaürituse korraldamist selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas. Kaitseala mets ades ei ole uuendusraied lubatud, keelatud on puidu kokku-ja väljavedu külmumata pinnaselt, keelatud on raie ajavahemikus 1.02-31.08, säilitama peab puistu vanimaid ja suurimaid puid, püstiseid surnud puid ja lamapuitu minimaalselt 15 tihumeetrit hektari kohta.

Kaitse alla võtmise ja kaitse korraldamisega seotud kulutuste hinnang:

Kaitseala paikneb riigimaal, ning see on tsoneeritud osaliselt sihtkaitsevööndisse, mistõttu jääb riigil saamata metsade majandamisest saadav tulu. Range kaitse alla võetavast metsast põhiosa peab täna juba kaitsma säästliku majandaja sertifikaatide nõuetest tulenevalt ja saamata jääva puidutulu suurus on tagasihoidlik. Kindlasti kaaluvad ala loodushüved ja puhkemajanduslik kasu üle saamata jääva puidutulu. Muud kulud ei ületa tavapäraseid looduskaitseobjektide administratiivkulusid.

Lähtuvalt looduskaitseadusele **teeme ettepaneku ekspertiisi tellimiseks** ettepanekus nimetatud loodusobjektide kaitse alla võtmise põhjendatuse ja kavandatavate piirangute hindamiseks. Samuti **teeme ettepaneku peatada kõik haldusaktide (sh raieload, metsateatised jms) menetlused ja tühistada kooskõlastatud tegevusload**, mis võivad mõjutada ettepanekus nimetatud objekti seisundit.

Joonis 1. Ettepanek objekti looduskaitse alla võtmiseks.

Viidatud allikad:

Keskkonnaagentuur. 2019. "Ülevaade metsadega seotud linnustiku seisundist. Koostaja: Meelis Leivits. Eluslooduse osakond.

Palo, Anneli. 2020. Kurgja metsaraied ohustavad metsade maastikulist terviklikkust. Eesti Rahvusringhääling. <https://www.err.ee/1021525/anneli-palo-kurgja-metsaraied-ohustavad-metsade-maastikulist-terviklikkust>

SMI 2017, Keskkonnaagentuur.
https://www.keskkonnaagentuur.ee/sites/default/files/09_keskkond.pdf

Lugupidamisega

Tarmo Tüür
juhatuse liige
/allkirjastatud digitaalselt/

Kontakt: Liis Kuresoo, liis.kuresoo@elfond.ee

Lisa: Kaitse alla võtmise ettepaneku dokumendid (fail Kurgja_LKA_ettepanek.rar)